

Savaitraštyje „Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos“ paskelbto viešo Lietuvos buhalterių bendruomenės narių laiško komentaras

Susipažinę su 2016 m. gegužės 24 d. savaitraščio „Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos“ Nr. 20 paskelbtu viešu laišku Lietuvos buhalteriams, kurį pasirašė Lietuvos buhalterių bendruomenės nariai, suprantame, kad laiške keliami klausimai dėl buhalterio profesionalo nustatymo buhalterių visuomenei yra aktualūs ir svarbūs. Finansų ministerija, teikdama pastebėjimus dėl laiške dėstomų dalykų, pirmiausiai skaitytojų dėmesį nori atkreipti į tai, kad Buhalterinės apskaitos įstatyme buhalterio profesionalo sąvoka yra apibrėžiama, nenustatant jokių su ja susijusių reikalavimų.

Pradžioje norėtume trumpai priminti kontekstą, kuriame atsirado idėja dėl šios sąvokos nustatymo. 2013 m. antroje pusėje svarstydamas, kaip įgyvendinti 2012 m. priimtas Buhalterinės apskaitos įstatymo nuostatas dėl vyriausiųjų buhalterių vienkartinio egzaminavimo, kokios galėtų būti kitos priemonės buhalterinės apskaitos, finansinių ataskaitų kokybei gerinti, Finansų ministerija domėjosi tarptautine praktika (siuntė užklausas į kitas šalis), verslo visuomenės lūkesčiais, taip pat klausė profesinių organizacijų nuomonės. Apibendrintai galima būtų paminėti, kad:

1) iš 18 atsakusių ES valstybių 12-oje yra savanoriškas buhalterių egzaminų laikymas asmeniui siekiant įstoti į profesinę organizaciją. Kitose 6-ose valstybėse narėse tam tikroms buhalterių grupėms (pvz., didelių įmonių vyriausiesiems buhalteriams) keliami tam tikri reikalavimai (patirties, išsilavinimo) ir nė vienoje – privalomo egzaminavimo reikalavimo;

2) dviejų trečdalių atsakusių verslininkų nuomone, privalomas vyriausiųjų buhalterių atestavimas nepagerintų vyriausiojo buhalterio darbo kokybės, nesuteiktų specifinių kiekvienos įmonės apskaitai tvarkyti reikalingų žinių, bet padidintų įmonės išlaidas ir administracinę naštą. Verslo atstovai taip pat pažymėjo, kad sutiktų su buhalterio profesionalo vardo įteisinimu, jei dėl to neatsirastų jokių įpareigojimų verslui. Įteisintas vardas padėtų verslininkams orientuotis rinkoje atsirenkant geriausius reikiamus buhalterinės apskaitos specialistus;

3) Lietuvos buhalterių aljansas, Lietuvos buhalterių ir auditorių asociacija (LBAA), UAB „Pačiolis“ (įmonė, rengianti apskaitos tvarkymo, finansinių ataskaitų sudarymo mokymus, leidžianti specializuotus, buhalteriams skirtus profesinius leidinius), Lietuvos auditorių asociacija, Lietuvos auditorių rūmai (LAR) pasisakė už nuostatos dėl vyriausiųjų buhalterių vienkartinio egzaminavimo panaikinimą. Tik Lietuvos apskaitos įmonių asociacija buvo prieš panaikinimą. Profesinės organizacijos pasisakė už buhalterio profesionalo apibrėžtį siejant jo narystę su profesine organizacija, esančia Tarptautinės buhalterių federacijos (angl. *International Federation of Accountants* (IFAC) nare, ir kai kurios pasisakė, kad pačios sieks narystės IFAC.

Finansų ministerija, atsižvelgdama į pateiktas nuomones, pritarė Gedimino Kalčinsko ir kitų pareiškėjų kreipimuisi „Dėl Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo pakeitimo“ ir taip pat laikėsi nuomonės, kad reikia panaikinti vienkartinio egzaminavimo nuostatą kaip neteikiančią pridėtinės vertės ir didinančią administracinę naštą tiek verslui, tiek fiziniams asmenims, ketinantiems laikyti egzaminą, tiek valstybei. Manome, kad peticija buvo parengta ne todėl, kad nebuvo parengtų poįstatyminių tvarkų, kaip kad rašoma savaitraščio laiške, o todėl, kad peticiją pasirašiusieji laikėsi nuomonės, kad vienkartinis buhalterių egzaminavimas dėl viešojo intereso nesuteiks jokios pridėtinės vertės – nepagerins nei buhalterinės apskaitos, nei finansinių ataskaitų kokybės.

Diskusijų metu buvo pasiūlytos ir apsvaistytos kitos alternatyvos, galinčios pagerinti buhalterinės apskaitos tvarkymo ir finansinių ataskaitų kokybę. Kaip minėta, pirmiausia svarstoma alternatyva - buhalterio profesionalo vardo įteisinimas, siejant jo narystę su IFAC. Pastebėtina, kad visos profesinės organizacijos ir UAB „Pačiolis“ atstovai palaikė buhalterio profesionalo vardo įteisinimo idėją.

Lyginant, kokiais principais grindžiama Lietuvos buhalterius vienijančių profesinių organizacijų veikla ir kokiais – ES, kitų valstybių profesinių organizacijų veikla, pastebėtina, kad daugumoje

valstybių taikoma laisvanoriško buhalterių atestavimo praktika laikant profesinių organizacijų organizuojamus įstojimo į organizaciją egzaminus. Narių etikos principų laikymąsi, tarpe jų ir profesinės kvalifikacijos kėlimą, prižiūri profesinė organizacija. Vakarų Europos šalyse profesinės organizacijos veikia ne vieną dešimtmetį ir faktiškai kiekvienas praktikuojantis buhalteris priklauso kuriai nors profesinei organizacijai. Savanoriškas buhalterių vienijimasis į profesines organizacijas sietinas su profesinių organizacijų vaidmeniu užtikrinant jų narių statusą – priklausantys profesinei organizacijai asmenys laikomi patikimais, nes jų kompetenciją „laiduoja“ profesinė organizacija.

Pastebėtina, kad daugelyje vakarų Europos valstybių, kaip ir IFAC patvirtintame Buhalterių profesionalų etikos kodekse, buhalteris yra suprantamas plačiau negu tik vyriausiojo buhalterio pareigas atliekantis asmuo. Buhalteris profesionalas Buhalterinės apskaitos įstatyme ir IFAC patvirtintame Buhalterių profesionalų etikos kodekse apibrėžiamas kaip asmuo, kuris yra IFAC narės – organizacijos narys. Buhalteriu laikomas asmuo, turintis žinių buhalterijos, finansinės atskaitomybės, valdymo apskaitos, mokesčių, finansų kontrolės ir susijusiose srityse, patvirtintų išlaikytais egzaminais bei palaikomų nuolat dalyvaujant kvalifikacijos kėlimo programose.

Priklausymas IFAC svarbus tuo, kad užtikrina ir kokybinių reikalavimų, kuriuos profesinė organizacija kelia savo nariams, nustatymą, ir tų reikalavimų priežiūrą. Profesinė organizacija privalo užtikrinti, kad jos nariai laikytųsi keliamų reikalavimų, o jos nariai privalo laikytis IFAC etikos kodekso, nuolat kelti profesinę kvalifikaciją. Taip tarptautinėje praktikoje laikantis savanoriškumo principo užtikrinamas etikos principų laikymasis.

Šiuo metu Lietuvoje yra daugiau kaip 20 buhalterius, apskaitos paslaugas teikiančias įmones, auditorius vienijančių profesinių organizacijų, kurių dauguma yra kelerius metus gyvuojančios, mažai narių turinčios, nekeliančios konkrečių kokybinių reikalavimų savo nariams ir (arba) neturinčios priemonių, užtikrinančių tų reikalavimų laikymąsi.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, buvo nutarta, kad buhalterio profesionalo apibūdinimas kaip asmens, priklausančio profesinei organizacijai, kuri yra IFAC narė, garantuoja reikalavimų (etikos principų laikymosi, profesinės kvalifikacijos kėlimo) nustatymą tiek pačiam asmeniui, tiek profesinei organizacijai, o kartu ir buhalterio profesionalo teikiamų paslaugų aukštą lygį.

Pabrėžtina, kad Buhalterinės apskaitos įstatymu įteisinta buhalterio profesionalo apibrėžtis reiškia:

1) galimybę, bet ne reikalavimą. Kiekvienas buhalteris, finansininkas, finansų direktorius, finansų konsultantas gali rinktis, ar siekia tapti buhalteriu profesionalu; kiekvienas darbdavys, rinkdamasis darbuotojus, apsisprendžia, ar ieškos asmens, turinčio buhalterio profesionalo kvalifikaciją;

2) asmens, kurie geba ne tik kompetentingai tvarkyti buhalterinę apskaitą, sudaryti finansines ataskaitas, bet ir teikti užtikrinimo ir kitas susijusias, mokesčių konsultavimo paslaugas;

3) aukščiausią lygį, kurio galėtų siekti buhalteriai, finansininkai, finansų direktoriai, finansų konsultantai ir kitų susijusių sričių specialistai, o įmonių vadovai – orientuotis, ieškodami aukščiausio lygio profesionalų buhalterinės apskaitos, finansų tvarkymo ir kitoms funkcijoms atlikti.

Finansų ministerijos nuomone, buhalterio profesionalo apibrėžtis minėtame įstatyme neapriboja buhalterius vienijančių profesinių organizacijų, kurios nėra IFAC narės, rengti įstojimo į organizaciją egzaminus ir juos išlaikiusiam asmeniui išduoti kvalifikaciją patvirtinantį dokumentą, kelti kitus kokybinius reikalavimus ir užtikrinti jų laikymąsi.

Kaip nurodyta minėtame savaitraščio laiške, šiuo metu Lietuvoje yra vienintelė profesinė organizacija IFAC narė – LAR. 2013–2014 m. diskusijų su profesinėmis organizacijomis dėl aukštesnės buhalterinių paslaugų, finansinių ataskaitų kokybės metu LBAA nurodė, kad narystės IFAC siekia jau seniai ir liko paskutiniai etapai iki patvirtinimo. Atsižvelgiant į pastaruosiu metu aiškėjančią situaciją, kad konkrečios datos, kada LBAA galėtų būti pripažinta IFAC nare, LBAA nenurodo, ir siekiant, kad buhalteriais profesionalais galėtų būti laikomi ne tik auditoriai arba kitų ES valstybių narių auditorius ir (arba) buhalterius vienijančių profesinių organizacijų nariai,

Vyriausybės Seimui pateiktame naujos redakcijos Audito įstatymo projekte numatoma, kad LAR nariais be auditorių galėtų būti ir kiti asmenys, kurie, kaip ir auditoriai, būtų laikomi buhalteriais profesionalais. Šiuo metu buhalterių profesionalų sąrašė yra nurodyti 88 asmenys, iš kurių 76 asmenys yra LAR nariai ir 12 asmenų – Jungtinės Karalystės Licencijuotų ir atestuotų apskaitininkų asociacijos (ACCA) nariai.

Iš IFAC interneto puslapyje (<https://www.ifac.org/about-ifac/membership/members>) pateiktos informacijos matyti, kad paprastai kelios vienos valstybės profesinės organizacijos yra IFAC narės. Sunku būtų įvardyti kitą tarptautinę, tiek daug nacionalinių buhalterių organizacijų (juridinių asmenų) vienijančią organizaciją, nei IFAC. Savaitraščio laiške minima, kad „Finansų ministerija iki šiol nėra pateikusi jokios analizės ar įrodymų, kodėl kitos Lietuvos ar užsienio profesinės asociacijos yra blogos, ir kokių pagrindų ji nusprendė, kad tik IFAC nariai yra profesionalai“. Atkreipiame dėmesį, kad ir kitos visuotinai pripažįstamos organizacijos, pvz., Europos buhalterių federacija (pranc. – *Fédération des Experts Comptables Européens*), vienijanti Europos valstybių profesines organizacijas, taip pat yra IFAC narės. Nė viena tarptautinė organizacija nėra parengusi tiek dokumentų, svarbių buhalterio profesijai plačiaja prasme, kiek IFAC. IFAC parengti dokumentai yra pripažįstami visame pasaulyje, daugelyje valstybių nusprendžiama jais naudotis tiesiogiai ir (arba) jų, kaip aukštos kokybės dokumentų, pagrindu kurti nacionalinius dokumentus.

„Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijų“ viešame laiške piktinamasi priverstine naryste IFAC. Norėtusi darskart pabrėžti, kad Buhalterinės apskaitos įstatymo nuostata dėl buhalterio profesionalo nėra įpareigojanti, nenustato jokių prievolių buhalterio pareigas atliekantiems asmenims, priklauso nuo kiekvieno buhalterio apsisprendimo siekti ar nesiekti buhalterio profesionalo vardo ir nereškia jokių papildomų reikalavimų verslui, taip pat nenustato jokių prievolių Lietuvos buhalterius vienijančioms profesinėms organizacijoms tapti IFAC nare. Ir vargu ar valstybei reikėtų labiau kištis į santykius (Finansų ministerijai nustatant tam tikrus reikalavimus buhalteriams, kaip kad vis užsimenama laiške), kuriuos geriausiai reguliuoja pati rinka.

Laiško autoriams juokais ar rimtai pabrėžiant, kad „vietoje to, kad Finansų ministerija pati nustatytų kvalifikacinius reikalavimus Lietuvos buhalteriams, paprasčiausiai siunčia juos į Ameriką“, „į tolimiausią pasaulio kraštą, kad šie pasitikrintų kvalifikaciją“ pastebėtina, kad fiziniai asmenys tiesiogiai su IFAC jokių reikalų neturės, kadangi IFAC nariai yra ne fiziniai asmenys, o profesinės organizacijos. Su IFAC bendrauja profesinės organizacijos atstovai, o ne kiekvienas buhalteris tiesiogiai. Asmenys, kurie sieks tapti profesinės organizacijos, esančios IFAC nare, nariais, laikys savo pasirinktos profesinės organizacijos, bet ne IFAC, nustatytus kvalifikacinius egzaminus, lankys savo pasirinktos profesinės organizacijos organizuojamus kvalifikacijos kėlimo kursus ir tik nuo profesinės organizacijos priklausys, kokia kalba ir kokios apimties (ar bus įtrauktas verslo apskaitos standartų, kitų nacionalinių teisės aktų išmanymo patikrinimas) bus organizuojami egzaminai ir kvalifikacijos kėlimo kursai.

Kartu galima būtų pridurti, kad Finansų ministerija mato kitų priemonių, kaip būtų galima gerinti buhalterinės apskaitos tvarkymo, finansinių ataskaitų sudarymo paslaugų kokybę. Svarbiausia paminėtina priemonė galėtų būti valstybės įmonei Registrų centrui įmonių pateiktų finansinių ataskaitų kokybės peržiūros, kurias atliktų Vyriausybės įgaliota institucija, todėl verslui jokios papildomos administracinės naštos neatsirastų. Atlikdama peržiūrą Vyriausybės įgaliota institucija vertintų pateiktų finansinių ataskaitų atitiktį verslo apskaitos standartų nuostatoms, teiktų rekomendacijas dėl standartų nuostatų laikymosi ir finansinių ataskaitų kokybės gerinimo. Ilgalaikėje perspektyvoje tokia priemonė turėtų padėti visiems Lietuvos buhalteriams gerinti savo darbo kokybę. Finansų ministerija yra atvira naujiems pasiūlymams dėl dalykų, kurie yra aktualūs buhalterių visuomenei, dalykams, kurie leistų pagerinti buhalterinės apskaitos tvarkymo, finansinių ataskaitų kokybę.

Finansų ministerijos Audito, apskaitos ir nemokumo valdymo departamentas